

samen

Zwolle

Vrijwilligers en mantelzorgbeleid

Samen werken aan een sociale stad

november 2024

Inhoud

Voorwoord 3

1 Aanleiding 4
1.1 Waarom Vrijwilligers- en mantelzorgbeleid? 4

2 Inleiding 5

3 Leeswijzer 6

4 Kader en ontwikkelingen 7
4.1 Zwolle is een stad van vrijwilligers en mantelzorgers 7
4.2 Vrijwilligers- en mantelzorgwerk in cijfers 7
4.3 Integraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) 8
4.4 Sociale basis 9

5 Signalen en eerste acties 10
5.1 Intrinsieke motivatie 10
5.2 Zorg, vrijwilligers en mantelzorgers in lijn brengen 11
5.3 Waardering voor mantelzorgers en vrijwilligers 12
5.4 Specifieke aandacht voor niet Westerse vrijwilligers en mantelzorgers 13
5.5 Werven van onbenut potentieel 14
5.6 Ondersteuning aan vrijwilligers, maatjes én mantelzorgers 15
5.7 Jonge mantelzorgers 15
5.8 Blijvende aandacht geven 16
5.9 Behoefte aan flexibiliteit 16
5.10 Aansluiting betaalde arbeid 17
5.11 Respijtzorg 18
5.12 Gebrek aan kader-vrijwilligers 19
5.13 Vrijwilligersbank 19

6 Doelen van het vrijwilligers- en mantelzorgbeleid 20

7 Aan de slag! 21

Voorwoord

Vrijwilligers en mantelzorgers maken Zwolle tot de fijne stad die het voor zoveel mensen is. Ik hoor het telkens weer als mensen van buiten naar Zwolle komen. En ik ervaar het aan den lijve. Om mij heen zie ik dat mensen bijspringen om elkaar te helpen. Bij eenzame inwoners thuis. Op de sportvelden. In het onderwijs en in het jeugdwerk. In het diaconaal en pastoraal werk, vanuit de kerken.

De waarde van vrijwilligers en mantelzorgers is voor mij niet in geld uit te drukken. Soms zeggen we dat vrijwilligers en mantelzorgers op een ander terrein geld besparen. Ik zeg liever dat vrijwilligers en mantelzorgers waarde toevoegen. Voor anderen, maar ook voor zichzelf. We weten allemaal dat iets cadeau geven eigenlijk fijner voelt dan een cadeau krijgen. Je eigen problemen blijken meestal futiel als je even bijspringt voor een ander die het niet makkelijk heeft.

Vrijwilligers en mantelzorgers vormen het cement in de samenleving. De meeste mensen hebben liever een hand op de schouder van iemand uit de omgeving dan van een professionele hulpverlener, al blijven die voor moeilijke kwesties natuurlijk onmisbaar.

Maar van een naaste krijg je de belangeloze liefde er als bonus bij. Samen-leven krijgt vorm en inhoud in het vrijwilligers- en mantelzorgerwerk.

Je belangeloos inzetten voor een ander. Zonder dat er iets tegenover staat. Werk waar je plezier en voldoening uithaalt. Zwolle is er goed in. We zijn van de grote steden in Nederland de stad met het hoogste aantal vrijwilligers. En trouwens ook in brede welvaart, in onderling vertrouwen en in gastvrijheid. Er zit iets in onze genen dat maakt dat we elkaar makkelijk vinden. En dat is misschien wel de allerbelangrijkste unieke kwaliteit van onze stad.

Daarom gaan we het mogelijk maken dat vrijwilligers en mantelzorgers zich op alle mogelijke manieren ondersteund, gerespecteerd en gewaardeerd voelen. Zodat ze een groot verschil kunnen blijven maken in het leven van een ander en in de Zwolse samenleving!

Michiel van Willigen
Wethouder Bestaanszekerheid en Kansengelijkheid

1. Aanleiding

1.1 Waarom Vrijwilligers- en mantelzorgbeleid?

Maar liefst 61% van de Zwolse inwoners zet zich belangeloos en onbetaald in voor een ander. Dat zijn ruim 82.000 inwoners! En uit recent onderzoek blijkt dat maar liefst 1 op de 3 Zwollenaren zich het afgelopen jaar als mantelzorger heeft ingezet. Hier zijn we heel trots op! Dankzij de vrijwilligers en mantelzorgers is Zwolle een stad waarin mensen elkaar kennen, naar elkaar omzien en zorgdragen voor hun omgeving. We werken samen aan een inclusieve samenleving waarin mensen erbij horen en van betekenis kunnen zijn voor anderen. Met sterke sociale verbanden en netwerken waar mensen op kunnen terugvallen als ze dat nodig hebben. Waarin we werken aan meer bestaanszekerheid, kansengelijkheid en gezondheid. En als er extra hulp nodig is, zoeken we samen naar oplossingen zo veel mogelijk in het gewone leven. We bieden lichte hulp als dat mogelijk is, en specialistische hulp als dat nodig is.

We zien het aantal vrijwilligers en mantelzorgers sinds 2020 dalen, terwijl juist zij zo belangrijk zijn in onze inclusieve samenleving. Deze daling van het aantal vrijwilligers en mantelzorgers is slechts voor een deel verklaarbaar. Zo kennen we op dit moment een gespannen arbeidsmarkt en zien we de vergrijzing sterk toenemen. Door de afname van vrijwilligers neemt de druk op andere vrijwilligers toe of moeten er soms beroepskrachten ingeschakeld worden. Voor mantelzorgers geldt hetzelfde, maar mantelzorger word je niet altijd bewust. Familie en gezinsleden, of buren waarmee je een warme band hebt, ontwikkelen een hulpvraag. Deze wordt of kan niet volledig door professionals beantwoord worden. Het is dus van belang om de afname van het aantal vrijwilligers en mantelzorgers te stoppen en te bevorderen dat zij in aantal weer toenemen. Zij vormen immers de sociale basis waarop een belangrijk deel van onze inclusieve samenleving draait.

De toekomst van de sociale basis is grotendeels in handen van de betrokkenheid van onze inwoners (‘visie sociale basis’ raadsbesluit 9 maart 2021). Hoe kunnen inwoners ondersteunen bij de opgave om Zwolle ook in de toekomst een vitale stad te laten zijn? Hoe zorgen we met elkaar, bij een toenemende zorgvraag, dat het aantal vrijwilligers en mantelzorgers toeneemt? Een stad waarin inwoners voldoende vitaal, gezond en gemotiveerd zijn om bij te dragen aan de sociale basis. Waar het aanbod aan vrijwillige inzet meegroeit met de vraag, zowel in aantal als diversiteit van aanbod. Waar we naar elkaar omkijken. Waar iedereen, ook de stadgenoten in een kwetsbare positie, terecht kan bij bijvoorbeeld sport-, culturele organisaties en evenementen. Inzetten op de toekomst van een sterke sociale basis is van groot belang. Zo blijft Zwolle de sociale stad die het is. Een duurzaam vrijwilligersbestand is een voorwaarde voor een sterke sociale basis, ook in de toekomst.

2. Inleiding

Het coalitieakkoord zegt “We investeren in de komende periode extra in het versterken van de sociale basis. Hierdoor versnellen we de beweging naar preventie en een verschuiving van zwaardere naar lichtere zorg, dichtbij de inwoner. Dit is hard nodig omdat er meer dan ooit behoefte is aan nieuwe vrijwilligers en mantelzorgers. Ook kan de waardering voor vrijwilligers en mantelzorgers beter en kan het positieve effect van vrijwilligers- en mantelzorgwerk nog beter op de kaart worden gezet. Daarnaast is er een slag te maken in de versteviging van de ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers in de wijken en buurten.

Het doen van vrijwilligerswerk heeft daarbij ook vele positieve effecten voor de vrijwilliger zelf. Vrijwilligers krijgen waardering en zijn belangrijk voor een ander. En vrijwilligerswerk is een leuke tijdsbesteding die je bovendien helpt om je vrienden- en kennissenkring uit te breiden. Het draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling en voor sommigen is het dé opstap naar een betaalde baan. Veel Zwollenaren pakken de handschoen op om hun steentje bij te dragen voor hun naasten of voor onbekende stadsgenoten. Met veel creativiteit ontstaan nieuwe initiatieven, mensen kijken naar elkaar om en zoeken naar manieren om de ander plezier te brengen in tijden van eenzaamheid. Het ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers is onze wettelijke taak vanuit de Wmo, maar we doen dit vooral omdat vrijwilligers en mantelzorgers enorm waardevol zijn.

De doelen van dit beleid zijn samen ontwikkeld met partners uit de stad en hun vrijwilligers en mantelzorgers.

3. Leeswijzer

We hebben ervoor gekozen om beide vormen van 'je belangeloos voor een ander inzetten' te bundelen in één beleid: Vrijwilligers- en mantelzorgbeleid. Dat is geen toeval; veel van de problemen die vrijwilligers en mantelzorgers ervaren vertonen namelijk overeenkomsten. Datzelfde geldt voor de ondersteuning die geboden wordt.

Voor het vervolg van het lezen van dit beleid is het belangrijk om een aantal begrippen van elkaar te onderscheiden. Dat zijn vrijwilligerswerk, informele zorg en mantelzorg. Daarmee wordt duidelijk wat de overeenkomsten en verschillen zijn.

1. **Mantelzorger** ben je als je onbetaalde en vaak langdurige zorg geeft aan naasten, bijvoorbeeld aan een partner, ouder of kind. Maar ook de zorg voor een buurman, vriend of kennis valt hieronder. Er is sprake van een persoonlijke band tussen mantelzorger en de hulpbehoevende. Het is niet leeftijdsgebonden; jong en oud kunnen mantelzorg verlenen. Mantelzorg wordt vaak ervaren als een morele verplichting en wordt daardoor niet door iedereen als vanzelfsprekend en vrijwillig beschouwd. Mantelzorgers zijn geen vrijwilligers.

2. **Vrijwilligerswerk** is werk dat je onbetaald en onverplicht doet, voor anderen of voor de samenleving. Dat kan bijvoorbeeld als bestuurslid van een vereniging, verkoper bij de kringloopwinkel of als maatje van een nieuwe Zwollenaar.

3. **Informele zorg** gaat over alle zorg die niet vanuit een beroep verleend wordt en waar geen loon tegenover staat. Informele zorg is een gedeelde variant van vrijwilligerswerk en mantelzorg. Daar waar we het in dit beleid hebben over mantelzorger of vrijwilliger dan bedoelen we daar ook de informele zorgverlener mee.

4. **Respijtzorg**. Dit is vervangende zorg voor de mantelzorger, maar dan gericht op de "patiënt". Door de zorg tijdelijk over te dragen aan professionele zorg wordt de mantelzorger ontlast.

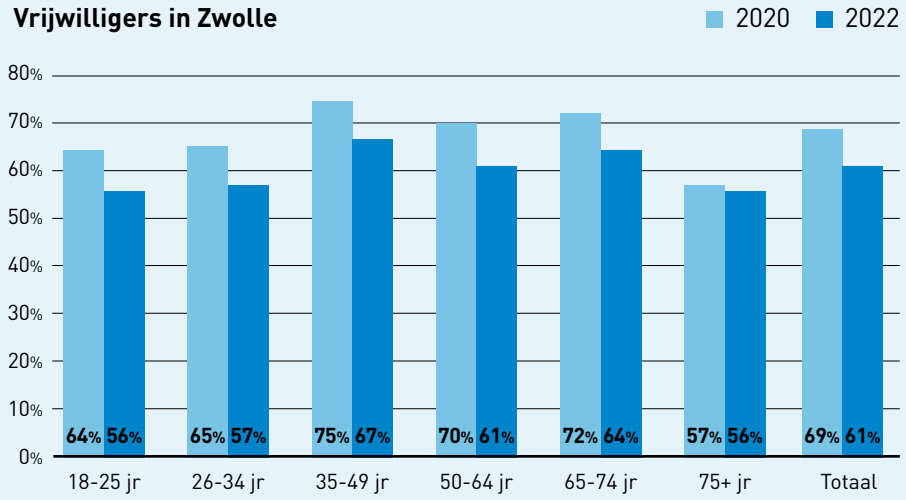
4. Kader en ontwikkelingen

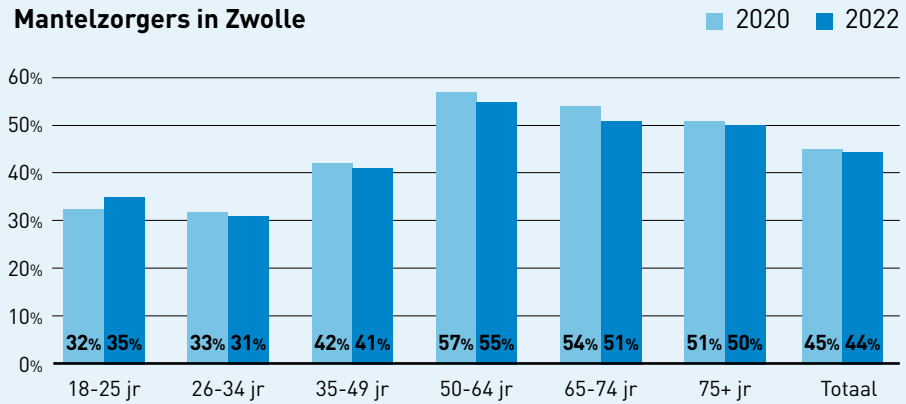
4.1 Zwolle is een stad van vrijwilligers en mantelzorgers

Vrijwilligerswerk ontstaat vaak spontaan in de samenleving zonder bemoeienis van de overheid. Door vrijwilligerswerk, leren mensen elkaar kennen en raken ze met elkaar verbonden in een 'sociale basis'. Deze basis van informele netwerken maakt dat Zwolle een sociale en vitale stad is, waarbij veel inwoners profiteren van het vrijwilligerswerk dat anderen voor hen doen. Ook kunnen veel maatschappelijke organisaties in de zorg, geloofsgemeenschappen, sport, cultuur en in het onderwijs alleen bestaan dankzij de inzet van hun vrijwilligers. Het vrijwilligerswerk in Zwolle is divers. Veel gebeurt zonder ondersteuning van de gemeente, omdat inwoners dit zelf organiseren en zij geen ondersteuning nodig hebben. Hierin schuilt de kracht van Zwolle, we zijn zeer betrokken bij elkaar, of het nu om sport, religieuze of welzijnsverenigingen gaat, om maatjesprojecten of elkaar helpen in tijden van nood.

4.2 Vrijwilligers- en mantelzorgwerk in cijfers

Van het mantelzorg- en vrijwilligerswerk verzamelen we via het Buurt voor Buurt onderzoek en de Mantelzorgmonitor 2-jaarlijks gegevens. Daarnaast zijn er andere databronnen, zoals het CBS en informeren partijen ons. Zo hebben we een goed beeld van het mantelzorg- en vrijwilligerswerk in stadsdelen, wijken en buurten. Van oorsprong zijn er in Zwolle veel inwoners die zich vrijwillig inzetten voor een ander. Uit het Buurt voor Buurt onderzoek uit 2022 blijkt dat 61% van de Zwollenaren als vrijwilliger actief is (CBS Dat kan incidenteel zijn bij het organiseren van een evenement of structureel als bestuurslid van een vereniging. De betrokkenheid van Zwollenaren is een van de redenen dat het vertrouwen in de medemens in Zwolle hoger ligt dan met vergelijkbare grote steden. Tegelijkertijd is die 61% het laagste percentage sinds het eerste Buurt voor Buurt onderzoek in 2012.

Bron: ????

We zien het aantal vrijwilligers over de volle breedte afnemen, evenals het potentieel aan mensen die mantelzorg kunnen en willen bieden. Mantelzorgers zijn vaak intrinsiek gemotiveerd om een ander te ondersteunen terwijl andere mantelzorgers geen andere optie zien dan zichzelf als mantelzorger in te zetten. Men kiest dus niet altijd bewust om mantelzorger te zijn. Door de vergrijzing zien we de vraag naar mantelzorg toenemen maar het potentiële aanbod daarentegen daalt.

We staan dus voor de opgave om het aantal vrijwilligers en mantelzorgers te laten groeien en/of ten minste op peil te houden.

Sinds het begin van de coronacrisis in 2020 is het aantal vrijwilligers, na een korte opleving, in Zwolle gedaald van 69% in 2020 naar 61% in 2022. Dat is tevens het laagste aantal vrijwilligers dat Zwolle kent. Het gaat daarbij om kortdurende, afgeronde klussen of langdurige functies zoals bestuurslid van een vereniging.

Eén op de drie Zwollenaren is kort- of langdurend mantelzorger voor iemand in zijn directe sociale omgeving. Bijna 12% voelt zich zwaar tot overbelast. Ook vrijwilligers ervaren soms overbelasting, daar zijn geen recente cijfers van. Van hen die overbelasting ervaren is het merendeel vrijwilliger in de informele zorg. Zij bieden ondersteuning aan kwetsbare mensen, zoals mensen met dementie, langdurige lichamelijke beperkingen of in terminale situaties.

4.3 Integraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

In het Integraal Zorgakkoord staan afspraken tussen de overheid en een groot aantal partijen in de zorg. Op 25 maart 2024 is het Regioplan IZA IJssel Vecht vastgesteld. Dit gaat een lokale vertaling krijgen in Zwolle. Het doel van IZA is de zorg te verbeteren en voor te bereiden op de toekomst.

Het GALA, als onderdeel van de werkagenda van IZA, richt zich hoofdzakelijk op het bouwen aan een fundament voor een gerichte aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis, waarin een gezonde samenleving centraal staat. Vanuit het IZA wordt deze gerichte aanpak gezien als voorwaarde voor de beweging naar de voorkant waar gemeenten een belangrijke rol in spelen, onder meer door het versterken van de sociale basis, het aanpakken van gezondheidsachterstanden en de aandacht voor gezondheid op alle beleidsterreinen.

Mantelzorgers en vrijwilligers spelen een cruciale rol in de uitvoering van IZA en GALA. Zij nemen een flink aandeel van alle zorgtaken op zich. Movisie heeft bijvoorbeeld becijferd dat het aandeel vrijwilligers- en mantelzorgwerk ca 6 miljard euro bedraagt waarvan het merendeel wordt ingezet voor zorgtaken.

Het inzetten en ondersteunen van vrijwilligerswerk is één van de actiepunten van GALA. Vrijwillige inzet en bewonersinitiatieven zijn essentieel voor een stevige sociale basis. Goed functionerende vrijwilligersorganisaties, burgerinitiatieven, sociale buurten en vrijwillige zorg en ondersteuning zijn belangrijk voor gemeenten. Daarbij is het wel belangrijk om vrijwilligers en hun organisaties op tijd te betrekken bij besluitvormingsprocessen. Hiermee bedoelen we processen die raken aan de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers. Dit bevordert een gevoel van eigenaarschap en verstevigt de lokale aanpak van deze vraagstukken.

4.4 Sociale basis

Het versterken van de sociale basis gaat over het omzien naar elkaar in de wijken, buurten en dorpen en het hebben van een daginvulling. Maar ook over het autonoom kunnen leiden van het leven met eigen regie en een netwerk vanuit die basis; Inwoners hebben gelijke kansen op een zelfredzaam en gezond leven. Bewonersinitiatieven versterken zowel de eigen kracht van bewoners alsook de cohesie en sociale veerkracht van wijken. Denk aan ontmoetingsplekken van en voor bewoners of voorzieningen waar praktische hulp wordt geboden. Hierdoor kunnen buurtgenoten voor elkaar zorgen. De hulp door buurtgenoten wordt vaak als laagdrempeliger ervaren dan professionele hulp en kan er zelfs voor zorgen dat professionele hulp minder snel nodig is. Inwoners waarderen bovendien het contact dat ze hebben bij deze buurtinitiatieven. Veel gemeenschappen, ontmoetingsplekken of activiteiten bestaan in de sociale basis dankzij vrijwillige inzet van mensen. Denk aan de vrijwilligers in de kantine van de sportclub, de activiteiten in de bibliotheek of de voedselbank. Zij zijn vaak onmisbaar om collectieve voorzieningen te laten functioneren. Daarnaast biedt het doen van vrijwilligerswerk voor mensen met een rugzak een ingang om mee te doen in de maatschappij.

In de sociale basis zoeken we de oplossingen van zorgvragen in het gewone leven, dichtbij de inwoner. Zo heeft Zwolle bijvoorbeeld beleid voor mantelzorgwoningen. Onder voorwaarden mag men in de tuin een huisje zetten om mantelzorg te kunnen verlenen. Recent heeft het college besloten tot ‘pre-mantelzorgbeleid’, dat wil zeggen dat ook als er nog geen mantelzorgrelatie bestaat, maar die waarschijnlijk wel gaat ontstaan, er ook mogelijkheden komen.

De inzet van vrijwilligers en mantelzorgers draagt bij aan het normaliseren van de zorgvraag én het antwoord.

5. Signalen en eerste acties

De nota is tot stand gekomen door gesprekken te voeren met een breed scala aan partijen in de stad. Met hen zijn we in overleg gegaan over datgene wat hen bezighoudt, wat zij ervaren. Daarnaast is input geleverd door te putten uit onderzoek, zoals Buurt- voor-buurt en landelijk gesignaleerde trends, en betrokken zelf. Al deze input heeft onderstaande signalen en acties opgeleverd. Deze acties zullen we uitwerken in een uitvoeringsagenda. De agenda levert een meer gedetailleerd beeld op van wat we precies gaan doen.

5.1 Signaal: Intrinsieke motivatie

Vaak kennen we de intrinsieke motivatie van vrijwilligers en mantelzorgers niet omdat het meeste vrijwilligers- en mantelzorgwerk zonder directe inmenging van de gemeente, ZwolleDoet! en Samen Zwolle afspeelt. Zo brengen bijvoorbeeld Wijz en Travers vele duizenden vrijwilligers op de been die vaak rechtstreeks geworven worden. En dat is goed. ZwolleDoet! kan ondersteunend zijn maar we zijn blij dat vrijwilligersorganisatie en vrijwilliger elkaar weten te vinden zonder dat daarbij ondersteuning nodig is.

SamenZwolle is de vindplaats voor activiteiten die je kunt doen in stad of wijk. Van vrijwilligerswerk en participatiebanen bij verschillende Zwolse organisaties, tot gezellige en interessante activiteiten in de buurt, oproepen en hulpvragen van Zwollenaren, stichtingen en verenigingen.

ZwolleDoet! is makelaar, steunpunt voor vrijwilligers en mantelzorgers en expertisecentrum op het gebied van vrijwillige inzet, informele zorg en mantelzorg. ZwolleDoet! ondersteunt vrijwillige en informele kracht. Door te bemiddelen in vraag en aanbod en vrijwilligers en mantelzorgers te adviseren.

De intrinsieke motivatie van de vrijwilliger en mantelzorger staat centraal in het vrijwilligers- en mantelzorgbeleid. Voor vrijwilligers betekent dat organisaties die met vrijwilligers werken moeten inspelen op de intrinsieke motivatie van de vrijwilligers, bijvoorbeeld de belangstelling voor een bepaald thema of een vaardigheid. Voor mantelzorgers geldt dat in belangrijke mate ook. Zij zijn mantelzorger vanuit bijvoorbeeld liefde of genegenheid voor een ander. Organisaties die met vrijwilligers werken geven aan dat sommige vrijwilligers na een relatief korte tijd ermee stoppen. Soms geeft men aan dat het werk niet is wat men ervan verwachtte. Dat is voor beide partijen jammer. Niet bekend is of deze vrijwilliger elders aan de slag gaat of een andere invulling aan zijn vrije tijd geeft.

Het is dus belangrijk om, voordat iemand met vrijwilligerswerk begint, te vragen naar iemands motivatie. Dat kan natuurlijk goed aansluiten bij het geboden werk maar het tegendeel kan ook het geval zijn. Het is jammer dat iemand afhaakt omdat het werk niet passend is en wellicht besluit helemaal af te haken als vrijwilliger. De match tussen vraag en aanbod moet daarom zorgvuldig plaatsvinden en er moet aandacht zijn voor de ervaringen van de vrijwilliger. ZwolleDoet! en SamenZwolle vervullen daarin een belangrijke rol. Maar niet iedere vrijwilligersvacature wordt via ZwolleDoet! of Samen Zwolle aangeboden. In de voorlichting- en adviesrol van ZwolleDoet! moet hier daarom meer aandacht aan gegeven worden.

Eerste actie
Samen met ZwolleDoet! onderzoeken we hoe we de intrinsieke motivatie van vrijwilligers en mantelzorgers in beeld kunnen brengen. Het verkregen inzicht willen we inzetten bij het werven van vrijwilligers. Voor het onderzoek en de vertaling naar bruikbare tools nemen we de tijd van januari tot september 2025.

5.2 Zorg, vrijwilligers en mantelzorgers in lijn brengen

Soms worden vrijwilligers en mantelzorgers nog te vaak gezien als een extraatje naast de formele zorg. Dat klopt niet met de belangrijke rol die vrijwilligers en mantelzorgers hebben. Veel werkzaamheden die vrijwilliger en mantelzorger verrichten is voor de zorgvrager uitermate belangrijk. Bijvoorbeeld het geven van aandacht aan eenzame zorgvragers of het halen van een boodschap. Deze zorg wordt niet door de formele zorg verricht. Gelukkig zien we steeds vaker dat vrijwilligers en mantelzorgers bij de formele zorg betrokken worden maar dat is nog lang niet altijd het geval. Hier moet verandering in komen. Formele en informele zorg moeten in lijn met elkaar gebracht worden waardoor er meer als team samengewerkt wordt. Dit sluit nauw aan bij de afspraken die in het Integraal Zorgakkoord (IZA) en GALA zijn vastgelegd. Dit komt de kwaliteit van de zorg ten goede en de vrijwilliger en mantelzorger zal zich meer gewaardeerd voelen. Alle betrokken partijen hebben hier baat bij.

Eerste actie
Om dat te bereiken gaan we in gesprek met mantelzorgers, vrijwilligers, ZwolleDoet! en zorgaanbieders. We gaan behoeften, vragen en good practices in kaart brengen van betrokken partijen. De uitkomsten van dit gesprek moeten leiden tot werkafspraken tussen vrijwilligers, mantelzorgers en zorgaanbieders. Deze werkafspraken delen we met de stad om zo te bewerkstelligen dat de samenwerking breed door de stad verspreid wordt. Voor het voeren van deze gesprekken en het in kaart brengen van behoeften en good practices moeten we voldoende tijd reserveren. We starten in september 2024 en ronden de opdracht voor het zomerreces in 2025 af. Hiermee is de motie ‘verbinding informele en formele zorg’ van 15 juli 2024 afgedaan.

‘Sinds 2017 is mijn moeder opgenomen in een verzorgingshuis. Daarvoor heb ik 5 jaar lang, toen ze nog thuis woonde, voor mijn moeder gezorgd. Ik deed een aantal huishoudelijke taken voor haar en hield haar gezelschap. Haar meeste vrienden en vriendinnen leefden toen namelijk al niet meer of konden zelf de deur niet uit. Ik zag mijn moeder vereenzamen.

In het verzorgingshuis merkte ik dat mijn moeder moeite had om aansluiting te vinden bij de andere bewoners. Zij trok zich terug en nam niet deel aan de georganiseerde activiteiten. Om het voor haar wat makkelijker te maken ben ik een paar keer met haar meegegaan naar deze activiteiten. Het lukte me om mijn moeder aansluiting te laten vinden bij een groepje bewoners. Dat is fijn om te zien als kind. Tijdens deze activiteiten kon ik niet stilzitten en heb de begeleiders en vrijwilligers geholpen. Dat is dankbaar werk. Het is fijn om je eigen moeder, maar ook de andere bewoners, te zien genieten!

Inmiddels ben ik een vaste kracht in het team en ben 2 ochtenden in de week bezig om ouderen een fijn moment op de dag te bieden’.

5.3 Waardering voor mantelzorgers en vrijwilligers

We waarderen we het werk van de vrijwilliger en de mantelzorger. Veelal gebeurt dit bij de vereniging of gemeenschap zelf, door familieleden of buurtgenoten of wordt waardering uitgesproken in de relatie mantelzorger – zorgvrager. Als gemeente hebben we ook enorme waardering voor vrijwilligers en mantelzorgers. Dat uiten we op meerdere manieren. Zo is er de individuele mantelzorg waardering. Dat is een cadeaubon als blijk van waardering voor het werk dat mantelzorgers verrichten. Daarnaast kennen we de mogelijkheid verzoeken vanuit de samenleving voor aanvragen en onderscheidingen te honoreren. Hierbij moet gedacht worden aan (Koninklijke) onderscheidingen en de gemeentelijke erepenning. Iedereen vindt het fijn om gewaardeerd te worden voor zijn vrijwillige inzet. Dat verhoogt de betrokkenheid bij het werk dat verricht wordt.

Voor de vele vrijwilligers in onze stad kennen we vanuit de gemeente geen algemene, brede waardering. Dat is ook bijna onmogelijk gelet op het grote aantal Zwollenaren dat zich incidenteel of structureel als vrijwilliger inzet. Gelukkig waarderen een groot aantal organisaties dat met vrijwilligers werkt hun vrijwilliger wel. Dat kan op verschillende manieren. Bijvoorbeeld door het organiseren van een jaarlijkse feestavond, gratis toegang tot een culturele activiteit of een vrijwilligersattentie. Waarderen van vrijwilligers is echter nog geen gemeengoed. Sommige organisaties hebben daar geen budget, weten niet hoe of denken er simpelweg niet aan.

Eerste actie
Samen met vrijwilligers, mantelzorgers, vrijwilligersorganisaties en ZwolleDoet! onderzoeken we hoe vrijwilligers en mantelzorgers gewaardeerd worden en hoe vrijwilligers en mantelzorgers dat graag willen zien. Het onderzoek moet in kaart brengen op welke wijze vrijwilligers en mantelzorgers gewaardeerd worden en hoe we organisaties die dat niet doen daarbij kunnen ondersteunen. We starten hiermee in april 2025 en ronden het onderzoek in oktober 2025 af. Voor 2024 en 2025 betekent dit dat we de mantelzorgwaardering zoals die nu bestaat blijven uitdelen aan mantelzorgers binnen het gestelde budget.

De mogelijkheid om de waardering te koppelen aan de stadspas is komen te vervallen met het besluit van raad en college om geen stadspas te introduceren. Hiermee is de motie ‘stadspas voor vrijwilligers en mantelzorgers’ van 19 december 2022 afgedaan.

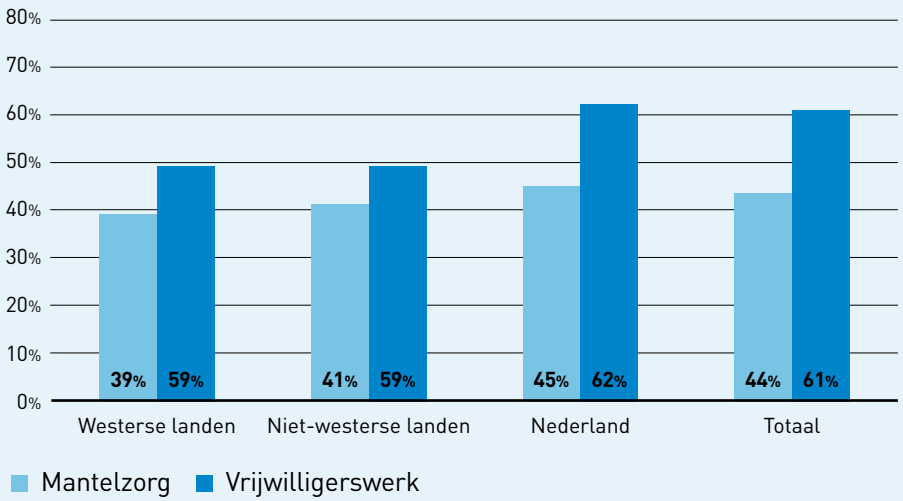

5.4 Specifieke aandacht voor niet Westerse vrijwilligers en mantelzorgers

Er wordt vaak gedacht dat vanuit de culturele achtergrond van deze inwoners ‘voor elkaar klaar staan’ een vanzelfsprekendheid is. Dat beeld klopt maar ten dele. Voor de 2e en 3e generatie migranten uit Turkije en Marokko is het verlenen van mantelzorg niet meer zo vanzelfsprekend als dat voor hun ouders is. Daarbij komt dat deze mantelzorgers vaak tegen meer praktische problemen aanlopen dan de Westerse mantelzorger en vaak geen passende ondersteuning krijgen.

Uit onderstaande grafiek blijkt dat de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers onder mensen met een migratieachtergrond licht achterblijft op de mensen met een Nederlandse achtergrond.

Percentage mantelzorgers en vrijwilligers in 2022 per migratieachtergrond

Het kenniscentrum van Mantelzorg.nl heeft onderzoek gedaan naar mantelzorg in relatie tot niet-Westerse inwoners. Zij hebben de problemen van deze mantelzorgers in beeld gebracht en aangegeven welke ondersteuning voor hen nodig is.

Welke problemen zien we voornamelijk bij mantelzorgers met een niet-Westerse achtergrond:

- Ze geven vaak langduriger en intensiever mantelzorg
- Hulp van buitenaf minder vaak wordt ingeschakeld, omdat dat gezien kan worden alsof je zelf de hulp niet meer kunt of wilt geven
- De bestaande zorg en ondersteuning sluit niet altijd aan bij culturele- en religieuze behoeften. Daardoor maken mantelzorgers met een migratieachtergrond er minder gebruik van. Ook blijkt dat het hulp- en ondersteuningsaanbod vaak niet bekend is.

Uit onderzoek blijkt dat mantelzorgers met een migratieachtergrond de grootste behoefte hebben aan:

- Praktische hulp bij regelzaken.
- Informatie en voorlichting, over ouder worden, mantelzorg, ziektebeelden zoals dementie, medicijngebruik en voorzieningen.

Eerste actie

Samen met het Zwolse netwerk cultuur sensitieve zorg en ZwolleDoet! gaan we in kaart brengen in hoeverre deze problemen in Zwolle spelen en of er behoefte is om de ondersteuning aan inwoners met een niet-Westerse achtergrond te optimaliseren. We gaan ervan uit dat we in december 2024 met deze opdracht starten en eind 2025 zullen afronden.

5.5 Signaal Werven van onbenut potentieel

Uit het Buurt voor Buurt onderzoek is gebleken dat het aantal vrijwilligers en mantelzorgers in 2022 is gedaald ten opzichte van 2020, van 69% naar 61%. Dat is niet de beweging die we wensen. Wat de reden van deze daling is krijgen we onvoldoende helder. Van belang is in ieder geval dat we trachten het aantal vrijwilligers en mantelzorgers weer op het oude niveau te brengen van 69%, liefst meer natuurlijk. We gaan daarom op zoek naar inwoners die zich in potentie in zouden kunnen zetten voor een ander maar dat (nog) niet doen. De vraag is hoe je deze mensen vindt. Wat zijn vindplaatsen? Hoe benader je hen? Wat is hun intrinsieke motivatie? Hebben deze mensen specifieke kenmerken?
Movisie heeft aangegeven dat een deel van dat onbenutte potentieel wellicht onder ouderen te vinden is, mensen met een specifieke culturele achtergrond, mensen met een beperking of die werkzaam zijn bij een bedrijf met een sociale inslag. Dat is zeker het onderzoeken waard.

Eerste actie
Voor een deel proberen we hierop antwoorden te krijgen door de uitvoering van de actiepunten uit dit beleid. Daarnaast gaan we vanaf december 2024 gesprekken voeren met inwoners, bedrijven (met een sociale inslag) en organisaties die in belangrijke mate afhankelijk zijn van mensen die zich belangeloos voor een ander inzetten. We gaan 'partijen' vragen hoe zij vrijwilligers en mantelzorgers kunnen motiveren zich in te zetten.

5.6 Ondersteuning aan vrijwilliger, maatje, mantelzorgers en lotgenotencontact

We ondersteunen graag dat inwoners zich inzetten als vrijwilliger, maatje of mantelzorger. Onze bijdrage betreft advies en ondersteuning. We bieden een startpunt Vrijwilligerswerk, een steunpunt voor Mantelzorg, bestuursondersteuning en in samenwerking met vele partners in SamenZwolle een sociale kaart waarop alle vraag en aanbod van activiteiten en vrijwillige inzet te vinden is.

ZwolleDoet! ondersteunt vrijwilligers, organisaties die met vrijwilligers werken en mantelzorgers in Zwolle. Voor vragen over het vrijwilligers- of mantelzorgwerk kunnen inwoners daar terecht. Daarnaast kent ZwolleDoet! een vrijwilligersvacaturebank waarop organisaties die op zoek zijn naar een vrijwilliger hun vacatures plaatsen. De meeste vrijwilligers worden door vrijwilligersorganisaties zelf geworven. Meestal iemand die al lid is van de organisatie en gevraagd wordt voor de functie. Dat neemt niet weg dat ZwolleDoet! een belangrijke functie heeft voor organisaties die dat niet lukt. Daarnaast worden vrijwilligers op vele manieren ondersteunt bij hun werk. Bijvoorbeeld door het organiseren van informatiebijeenkomsten voor specifiek vrijwilligers- of mantelzorgwerk.

Eerste actie
ZwolleDoet! is door de gemeente aangesteld als ondersteuningspunt voor vrijwilligers en mantelzorgers. Niet iedereen weet de weg hier naar toe te vinden terwijl er toch vragen leven die onbeantwoord blijven. Het is daarom van belang om het ondersteuningspunt meer bekendheid in onze stad te geven. Daarover gaan we met betrokken partijen in overleg. Dit moet resulteren in aangescherpte subsidieafspraken met ZwolleDoet! en Samen Zwolle welke in 2026 gaan gelden.

5.7 Signaal jonge mantelzorgers

Ook kinderen kunnen mantelzorger zijn. Soms op al heel jonge leeftijd hebben zij de zorg voor hun ouders, broertje of zusje. Dat is een grote verantwoordelijkheid die al op jonge leeftijd gedragen wordt. We weten inmiddels dat jonge mantelzorgers daarmee beperkt worden in hun sociale leven. Schoolprestaties lijden onder de druk die gevoeld wordt om voor een ander te zorgen. Maar ook sociale contacten, met vrienden leuke dingen ondernemen en deelname aan club of vereniging, komen vaak op een laag pitje te staan. Inmiddels heeft ZwolleDoet! onderzoek gedaan naar de behoefte van jeugdige mantelzorgers. Met de kennis en de ervaringsdeskundigheid van jonge mantelzorgers gaan we aan de slag.

Eerste actie
ZwolleDoet heeft inmiddels in kaart gebracht in hoeverre deze problemen in Zwolle spelen en op hoofdlijnen uitgedacht hoe we ondersteuning aan jonge inwoners met mantelzorgtaken kunnen optimaliseren. Gelet op de diversiteit van de Zwolse inwoner is dit een grote opdracht waarbij we met veel partijen en inwoners in gesprek gaan. We gaan ervan uit dat we in januari 2025 met deze opdracht starten en eind 2025 zullen afronden. Hiermee is tevens de motie ‘aandacht voor jeugdige mantelzorgers’ van 11 november 2023 afgedaan.

5.8 Blijvende aandacht geven

We nemen een groot aantal maatregelen als het gaat om het bevorderen en ondersteunen van vrijwilligers- en mantelzorgwerk. We leven echter in een tijd waar veranderingen op allerlei terreinen snel plaatsvinden. Wat vandaag gemeengoed is kan morgen alweer achterhaald zijn. Het is daarom belangrijk om blijvende aandacht te schenken aan vrijwilligers- en mantelzorgwerk. Zoals in de inleiding al werd genoemd heeft het college in het collegeakkoord als voorbeeld genoemd het instellen van een kennisbank en een vrijwilligersadviesraad. Aanvullend gaan we onderzoeken of en hoe we ervaringsdeskundigheid kunnen inzetten om onze kennis te vergroten. Vraagstukken over inkomensverlies, jonge mantelzorgers, GGZ- problematiek, dementie, onkostenvergoeding van vrijwilligers en mantelzorgers en flexibiliteit van werkgevers zijn thema's die een kennisbank en ervaringsdeskundigen ons bij kunnen helpen. Hiermee houden we de kennis hoog en worden we als stad op de hoogte gehouden van ontwikkelingen die nodig zijn om vrijwilligers en mantelzorgers te faciliteren en het aantal te laten toenemen. Alle betrokken partijen kunnen hiervan profiteren.

Eerste actie
We onderzoeken samen met ZwolleDoet! hoe we kennis over vrijwilligers- en mantelzorgwerk op peil kunnen houden en met elkaar delen. Daarnaast onderzoeken we met elkaar hoe het onafhankelijk adviseren over vrijwilligers- en mantelzorgbeleid het beste vorm gegeven kan worden. Het college start met het onderzoek in oktober 2024 en zal in juli 2025 een besluit nemen hoe dit in te richten.

5.9 Behoefte aan flexibiliteit

Veel mensen leiden een druk en dynamisch leven: ze werken hard, voeden hun kinderen op en leveren mantelzorg aan een familielid of buurtgenoot. In de schaarse vrije tijd die overblijft is er minder ruimte voor vrijwilligerswerk (naast sociale contacten, hobby's en media-gebruik). Zwollenaren die stoppen met vrijwilligerswerk doen dat vooral door een gebrek aan tijd. De volle agenda's van mensen kunnen we niet beïnvloeden, maar ook in een druk leven zijn er veel mogelijkheden om vrijwilligerswerk te doen. We zien de laatste jaren nieuwe voorbeelden van flexibel vrijwilligerswerk. Dit zijn korte klussen met een kop en een staart of een kleine vaste taak die je doet op een zelfgekozen moment. De voordelen: je zit er niet aan vast en een lidmaatschap van een organisatie of vereniging is vaak niet nodig. De behoefte aan meer flexibiliteit zien we terug bij alle generaties, maar vooral bij jongeren.

Eerste actie
In het volgende buurt-voor-buurt onderzoek (2026) gaan we expliciet een uitvraag doen naar de ruimte die mensen ervaren bij het doen van vrijwilligers- en mantelzorgwerk en welke belemmeringen ervaren worden. Ter voorbereiding gaan we met ZwolleDoet! in gesprek om van hen te horen wat zij terugkrijgen van mensen die zij ondersteunen bij hun werkzaamheden.

5.10 Aansluiting betaalde arbeid

De intrinsieke motivatie van een vrijwilliger kan bijvoorbeeld zijn dat hij of zij zich wil bekwamen in een bepaald vakgebied of werknemersvaardigheden wil opdoen. Dan kan vrijwilligerswerk een goede opstap zijn. Het lukt echter niet iedereen om vanuit een vrijwilligerspositie betaald werk te vinden. Wat daar de oorzaken van zijn is niet bekend. Vaak blijven mensen onnodig lang in vrijwilligerswerk hangen terwijl zij een goede kans maken om betaald werk te vinden.

Inwoners met een bijstandsuitkering en een grote afstand tot de arbeidsmarkt worden, of waar het ontbreekt aan een sociaal netwerk, door de Sociale Wijkteams gewezen op de mogelijkheid van vrijwilligerswerk. Met bijvoorbeeld ondersteuning van ZwolleDoet! worden zij aan een vrijwilligersfunctie geholpen. Tijdens het vrijwilligerswerk ontvangt men ondersteuning vanuit het SWT en/ of ZwolleDoet!. Er vindt van verloop van tijd geen onderzoek plaats naar de mogelijkheden voor betaald werk. Dat is een gemiste kans.

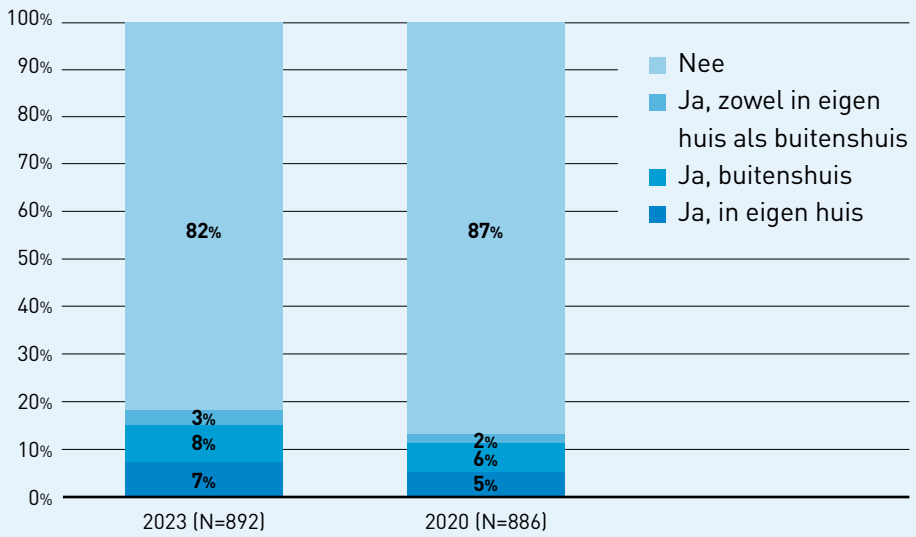
Eerste actie
Samen met ZwolleDoet!, Tiem en het SWT gaan we onderzoeken hoe we de participatieketen zodanig kunnen inrichten dat betaald werk, als follow-up van vrijwilligerswerk, eerder in beeld gebracht kan worden bij iemand met een vrijwilligersfunctie. We streven naar een passende aansluiting in de overgang van vrijwilligerswerk naar een betaalde baan. We trekken 2025 uit om aan deze actie uitvoering te geven en komen begin 2026 met een aangepaste werkwijze waarbij partijen onderling met elkaar afstemmen over de mogelijkheden van kandidaten.

‘Toen mijn man in 2012 een hersenbloeding kreeg leek het er in eerste instantie op dat hij weer snel zou opknappen. Helaas was dat niet het geval. Zijn linkerzijde is permanent verlamd waardoor hij heel veel hulp nodig heeft. Zijn leven is daardoor sterk veranderd. Veel dingen kan hij niet meer zelfstandig doen en is hij afhankelijk van de Thuiszorg en mij. Mijn leven is daardoor ook enorm anders geworden. Toen de kinderen de deur uit waren ben ik volledig gaan werken. Dat kan nu niet meer omdat ik mijn man moet verzorgen. Ik werk nu alleen ’s middags. We redden ons wel maar uitjes en op vakantie gaan kan niet meer. Financieel niet maar ook omdat mijn man in een rolstoel zit. Gelukkig kan ik er af en toe met vriendinnen op uit of een weekendje weg vieren. Via de Thuiszorg ben ik namelijk gewezen op de mogelijkheid van een zorgvrijwilliger. Deze mevrouw verzorgt mijn man als ik weg ben. Dat doet zij volkomen belangeloos. Wat een schat!’

5.11 Respijtzorg

Mantelzorger zijn is vaak een zware opgave. Je hebt als mantelzorger een grote verantwoordelijkheid. De zorgvrager en de eventuele ondersteunende formele zorgaanbieder rekenen op jou. Soms wordt het allemaal te veel en heeft de mantelzorger behoefte aan een adempauze. Daarvoor is respijtzorg in het leven geroepen: de tijdelijke overname van zorg door een ander om de mantelzorger te ontlasten zodat diegene de zorg op lange termijn beter kan volhouden. Kortom: dankzij respijtzorg krijgt de mantelzorger even tijd voor zichzelf. Om weer tot rust te komen, op vakantie te gaan of gewoon even tijd voor zichzelf te nemen.
Alhoewel veel mantelzorgers de zorg als zwaar ervaren zien we dat het gebruik van respijtzorg laag is terwijl de behoefte aan respijtzorg toeneemt.
Het bieden van respijtzorg kan een mantelzorger tijdelijk ondersteuning bieden.

Aantal dat gebruik maakt van respijtzorg

Gesproken met zorgvrager over eventuele inzet respijtzorg

Eerste actie

Samen met mantelzorgers, de Zwolse aanbieders van respijtzorg, het Zorgkantoor, het SWT en de Mantelzorgondersteuning werken we aan vervolgacties van het onderzoek naar het beperkte gebruik van respijtzorg. Daarnaast gaan we kijken welke keuzes gemaakt moeten worden om respijtzorg beter passend bij de vraag te krijgen. Met deze actie hebben we inmiddels een begin gemaakt en zullen in juli 2025 komen met verbeteracties. In tussentijd is de aanbesteding respijtzorg 2025-2026 verlengd.

5.12 Gebrek aan kader-vrijwilligers

Vrijwilligersorganisaties waar het kader gevormd wordt door vrijwilligers staan onder druk. Het is vaak moeilijk om vrijwilligers te vinden die een bestuursfunctie op zich willen nemen. Dat heeft meerdere oorzaken. Van vrijwilligersorganisaties krijgen we terug dat de administratieve last als hoog wordt ervaren. Een belangrijk deel daarvan komt op het conto van de gemeente. Zo wordt het aanvragen van subsidie (en verantwoording) als tijdrovend en intensief ervaren. Maar ook het aanvragen van een VOG of het afsluiten van een verzekering zijn ingewikkelde en tijdrovende processen. We moeten daarom ook in eigen huis onderzoeken of we processen, bijvoorbeeld rondom subsidieaanvraag, kunnen vereenvoudigen.

Het is belangrijk om vrijwilligersorganisaties te versterken door het kader te versterken. Voorlichting kan daarbij helpend zijn. Zo biedt Sportservice ondersteuning aan verenigingen die het lastig vinden om kaderfuncties in te vullen. Maar ook het landelijke Steunpunt SchuldHulpMaatje en ZwolleDoet! kunnen ondersteuning bieden bij het werven van kader.

Eerste actie
We gaan onderzoeken hoe we vrijwilliger besturen nog beter kunnen ondersteunen en wellicht kunnen ontlasten. We maken hiermee een start in 2025 en proberen verlichting van de administratieve lasten voor het subsidiejaar 2026 door te voeren.

5.13 Vrijwilligersbank

ZwolleDoet! biedt naast ondersteuning en hulp ook een vrijwilligersvacaturebank. Dat is een handige tool voor mensen die op zoek zijn naar een passende vrijwilligersfunctie. Maar wat als niemand reageert op een vrijwilligersfunctie? Een ‘marktplaats’ voor mensen die op zoek zijn naar een leuke vrijwilligersfunctie zou helpt daarbij wellicht kunnen helpen. Een cv met competenties onder vermelding van het type werk wat men zoekt geeft nieuwe mogelijkheden om een passende match mogelijk te maken.

Eerste actie
Samen met ZwolleDoet! gaan we onderzoeken of een dergelijke tool helpend kan zijn en of we deze gaan inrichten. We starten met dit onderzoek in 2025 en leggen afspraken hierover vast in de subsidieafspraken voor 2026.

6. Doelen van het vrijwilligers- en mantelzorgbeleid

Zoals beschreven hebben we de kaders, ontwikkelingen en signalen samen met partners en partijen uit de stad besproken. Deze kaders, signalen en ontwikkelingen hebben we als vertrekpunt genomen voor het formuleren van hoofddoelen die we met dit beleid willen bereiken. Deze doelen dragen bij aan het verder versterken van het vrijwilligers- en mantelzorgwerk dat voor en door vele Zwolse inwoners wordt uitgevoerd.

Er zijn gezamenlijk zes hoofddoelen opgesteld:

1. Vrijwilligers en mantelzorgers voelen zich erkend en gewaardeerd.
2. Nieuwe vrijwilligers worden actief.
3. Matching van vraag en aanbod.
4. Specifieke aandacht voor niet Westerse en jonge mantelzorgers.
5. Verbeteren van de vindbaarheid van informatie en de informatieverstrekking zelf.
6. Vrijwilligersorganisaties en organisaties die zich inzetten voor mantelzorgers krijgen ondersteuning. De relatie formele en informele zorg wordt verstevigd.

Deze doelen behalen we door de acties die we uitvoeren in de op te stellen Uitvoeringsagenda Vrijwilligers- en mantelzorgbeleid. Daarbij zoeken we nadrukkelijk de verbinding met partijen in de stad.

7. Aan de slag!

De stad met vrijwilligers, mantelzorgers en organisaties beschikt nu over Vrijwilligers- en mantelzorgbeleid. Het college gaat dit beleid in een concrete uitvoeringsagenda vertalen zodat we met elkaar precies weten waar en wanneer we met een thema bezig zijn en wat we kunnen verwachten.

In de uitvoeringsagenda Vrijwilligers- en mantelzorgbeleid worden alle onderwerpen, vrijwilligerswerk, mantelzorg, vervangende mantelzorg en respijtzorg verder uitgewerkt, apart maar vooral de samenhang is van belang.

De uitvoeringsagenda wordt niet in beton gegoten dus er zal zeker ruimte zijn om onderweg nieuwe wegen in te slaan!

Colofon

Uitgave Gemeente Zwolle | november 2024
Vormgeving Team Vormgeving

www.zwolle.nl